

skridende kirkegårdskultur. Ikke alt nyt er udtryk for kultur. Noget af det nye kan være isnende koldt midt i alt det ordensprægede og korrekte, og meget af det gamle ånder kirkegårds-kulturen frem, selv om man synes, at her trænges der til økse og hakke, skovl og spade, sav og saks! Far varsomt, kære brødre! Igennem de sidste 30 til 40 år er der sket store fremskridt på vore kirkegårde. På dette punkt forekommer det mig, at vi er langt forud for de fleste lande her i Europa, selv om man også uden for Danmark kan møde kirkegårde, som gør indtryk på én. Jeg tænker på krigskirkegårdene i Arnhem i Holland og den protestantiske kirkegård i Rom.

Som håndsrækning til provsterne håber jeg, alle har fået et prøveblad af vor *kirkegårdsprotokol* (anbefalet af kirkeministeriet), som jeg meget gerne vil anbefale, at man benytter, når der skal anskaffes nye protokoller (jfr. § 22 i den kg. anordning). Vi forhandler praktiske og billige *gravfæstebreve*. Og så langt det er os muligt, vil vi gerne hjælpe med råd i henhold til vore love.

Held og lykke med provstesynet i 1959!

Tyvende bind af VK.

Når nærværende tidsskrift hermed går ind i det *tyvende bind*, kan der være grund til at standse lidt op og med nogle få linjer gøre en uformel status, sådan som der iøvrigt også er gjort en slags status ved tidsskriftets 10. og 25. år (se VK X 1—2 og XVI 38—41). Med udgangen af 19. bind er der dog udsendt 35 årgange, af hvilke den nuværende redaktør har haft arbejdet med og ansvaret for de 32, — ret mange flere vil dette jo nok ikke blive, før avløsningen må træde til. —

På en af de sidste års generalforsamlinger meddelte redaktøren bl. a., at bladets læsere neppe havde bemærket, at en af de sidst anvendte artikler var 21 år gammel, — men for de tilstedeværende journalister var dette naturligvis lige „mad for Mons“, — og den mandlige dagbladsdigter, som benytter det feminine pseudonym: *Sylvia*, — forfattede hestående 3 vers om denne oplysning, idet han samtidigt drejede omtalen af de faktiske forhold en kende.

FODNOTE:

Tidens tempo

Foreningen for Kirkegaardskultur har for lidt plads i sit blad. Man har været ude for, at en enkelt artikel har ventet 21 aar paa sin offentliggørelse.

Det kan jo ske for redaktør, at bladets spalter bli'r for smaa, og kirkegaardskulturens bladlord har følt det haardt, kan man forstaa. Han har for tiden i sin skuffe, hvis vi affæren ret forstaa, en meget smuk og dyb artikel, som vi engang med tiden faar.

✕

Forfatteren var konfirmeret, da han i sin tid greb sin pen og lod den danse paa papiret. Saa blev han lærling. Siden svend. Paa den tid blev han højst beæret, erfared' yderst veltilpas, at hans artikel gik i trykken om nogle aar, hvis der blev plads.

✕

Og senere blev svenden mester. Blev gift, fik børn, blev bedstefar, men gennem alle livets storme artiklen trofast frem ham bar. Med stolthed vil familiekredsen den skue trykt en skønne da'. Men da er manden selv, desværre, forlængst formentlig kradset a'.

Sylvia

Men „et spøg, et andet Valborg“, — faktisk har pladsmanglen i det af økonomien dikterede antal sider altid gjort, at ikke helt dagsaktuelt stof har måttet lægges tilside for at det aktuelle ikke skulle blive inaktuelt. Redaktøren har overfor enkelte utålmodige forfattere udlagt denne praksis som en for stoffet heldig *lagring*, — og de rare medarbejdere har vistnok alle uden undtagelse kunnet erklære sig indforstået dermed.

Til yderligere oplysning kan anføres, at vi har liggende en artikel, som er ble-

vet ældre end den, der er digtet om, — og at den kommer på i dette år.

Problemet mangel på spaltepads er nu iøvrigt ikke klaret helt sovende, — for såvidt heller ikke dette med at få fyldt bladet. Her skal ganske klart åbenbares, at da foreningen i 1926 had undertegnede overtage redaktionen af Vore Kirkegårde var det både med en tom stofmappe og med en redaktør in spe, der i virkeligheden da tvivlede om, hvorvidt et tidsskrift af så speciel art kunne finde både læsere, emner og forfattere, så det kunne trives. At al tvivl om disse forhold er blevet til skamme, turde fakta vise, idet læserkredsen er 3—4-doblet og stoffet har vist sig at være næsten udtømmeligt. Der er grund til her at takke foreningens ledelse for midler til at fremstille bladet, redaktionsudvalget for forståelse, medarbejderne for imødekommenhed og annoncerne for deres andel til styrkelse af bladets økonomi.

Målet for redaktionen har været at bringe læseværdigt stof, der har kunnet dække alle de krav, som en læsekreds af såvel læge rådsmedlemmer som fagfolk og specialister med rette har kunnet stille. I en uhomogen læsekreds som den bladet har, vil dette sige, at man har skullet gøre emnevalg for landsbygravere som for stenhuggermestre og billedhuggere, fra inspektører ved de store kirkegårde til kirkeværger ved de små, fra tekniske artikler og daglig drift til nyanlæg, nummerering og servituthelægning, urnegravsteder og soldatergrave, fra danske såvel

som fra andre nordiske forhold med kig også udenfor i den verden, hvor det gøres anderledes, og hvoraf noget kan læres, samt meget mere end dette. At ikke nær alle læsere har kunnet få hvad de har søgt er givet, men at der har været rige muligheder at høste af, er ligeså klart, og af de 35 års emner er det meget få emner, der har været behandlet mere end een gang, — og har det været tilfældet, er det sket under nye synspunkter og andre forfattere, f. ex. om de periodiske provstesyn, jevnfør side 2—3. Fra 1923 til 1959 er jo også meget ændret, og meget må anskues anderledes nu end dengang.

For at vende tilbage til det, vi begyndte med: stoflagringen og pladsmangelen, skal anføres, at det har været et princip, at et enkelt hefte ikke måtte være ensidet, så ikke flere interesser har kunnet finde noget for deres særlige interesse-sfære, — at fylde et hefte med eet emne, selvom det blev belyst fra flere sider, har nok kunnet give mere af værdi for dette enkelte emne, men har samtidigt bevirket, at andre læsere har måttet lægge heftet tilside som uden interesse for dem. Derfor har der i en lang årrække så godt som altid været stof til det meste af en årgang på lager, — nu dog noget mindre end tidligere. Det allermeste stof er bestilt med opgivet emne for en bestemt forfatter, men indsendt stof har dog også i vid udstrækning været brugt — og der har i årene kun været tale om, at man har måttet returnere et par artikler som man af en eller anden grund ikke har kunnet placere i spalterne.

Vore Kirkegårde af 1959 ser ikke ud som det af 1923, 1933 eller 1943, — vi har gang på gang skiftet typografi, omslag og opstilling, — aldrig for forandringens skyld, men for at få noget bedre. At meget kunne have været endnu bedre er ganske klart, — ingen kan gå længere end evnerne gør det muligt, men med de dygtige teknikere i *Kjøbkes Reproduktionsanstalt* og *Nielsen & Møllers Bogtrykkeri* har arbejdet i en lang årrække været lettet for redaktionen, og det har været vel udført af disse firmaer.

Når der da her begyndes på det tyvende bind er det med håb om, at det i fremtiden endnu bedre end før må lykkes at skaffe læserne det stof, som de venter at finde eller kan glædes ved og få udbytte

POLITIKEN

Aftenstemning

Finansudvalget har frataget geodæren dens tilskud fra landbrugstotteriet. Pengene skal i stedet for gå til Foreningen for Kirkegaardskultur.
— Hvem der bare var død!

2. Klip fra
Politiken. 4.3.1959.

af, og at det må kunne serveres dem på en måde, så det kan være med til at hæve kirkegårdskulturen i dens mange forskellige facer og dermed kan udføre en gerning efter udgiverforeningens formål.

P. S.

Efter at ovenstående linjer var skrevet, leverede den herlige tegner *Bo Bojesen* den på foregående side gengivne tegning af en ged, der ønsker sig død, fordi man (som det anføres) skulle have frataget gedeavlens nogle penge fra landbrugslotteriets overskud og givet dem til *foreningen for kirkegårdskultur*. Uden at noget sådant er sket vil vi gerne her anføre, at der ikke har været noget som helst om, at vi skulle have fået eller ønsket os et beløb, der var

tiltænkt andre, nyttige formål. Men omtrent siden sin oprettelse og i hvert fald fra 1920-erne har vor forening hvert år som en anerkendelse af vort arbejde, navnlig under synsvinklen: fremme af småplantninger etc., haft del i overskudet fra landbrugslotteriet med beløb, der har vexlet men nu i en årrække dog har været stabilt. Dette bidrag har været en af vore sikre indtægter, og også for vort tidsskrifts økonomi har det været af stor betydning. Vi vover derfor med tegneren at smile af den hentydning, der er gjort, og vi glæder os over fortsat støtte fra også dette sted, idet vi benytter den givne lejlighed til at takke landbrugslotteri, finansudvalg og ministerium for de mange års troskab imod os og vort arbejde.

Jordfæstelse og jordbund, — før som nu aktuelt

Inspektør O. Raahauge-Askegård

Den 29. juni 1858 forsvarede cand. med. et chir. *P. Knudsen* på Københavns universitet sin doktorafhandling: „Bidrag til at belyse Begravelsespladses Indflydelse i sanitær Henseende.“

En omtale af denne afhandling, der uden tvivl har haft sin store betydning for kirkegårdskulturen fremover, burde selvfølgelig have foreligget på selve hundredårsdagen; jeg opdagede imidlertid først i slutningen af 1958, at bogen fandtes i Odense Kirkegårdsforvaltnings arkiv, og da jeg fik tygget bogen igennem, blev jeg i høj grad klar over, at hans afhandling har betydning langt ud over den tid, den er skrevet for.

Den store koleraepidemi i 1853 er den direkte årsag til hans arbejde, og han skriver i sit forord, at „*det er den værdifulde Afhandling af Colding og Thorsen: „Om de sandsynlige Aarsager til Choleraens ulige Styrke, Kjøbenhavn 1853“*, der har givet mig Lyst til at undersøge den Indflydelse, man rettelig bør tillægge Begravelsespladsene i sanitær Henseende.“ Han har med dette for øje koncentreret sig om undersøgelser af brøndene på

Nørrebro i København, idet han finder, at han her har de største muligheder for at få resultater af sine undersøgelser.

Han skriver herom: „*Tænke vi os nu en Begravelsesplads paa et Terrain med et jevnt Fald mod den ene Side, saa at det Grundvand, der fra Højderne ovenfor Begravelsespladsen siver igjennem samme, atter kommer frem nedenfor samme, ville vi ved at sammenligne Vandet fra Brøndene ovenfor og dem nedenfor, kunne slutte os til den Indflydelse, Begravelsespladsen har udøvet paa det gennemsivende Vand. Betragte vi det vedheftede Kort, ville vi see, at Terrainet, der omgiver Kirkegaardene paa Kjøbenhavns Nørrebro, for en Del egner sig til saadanne Undersøgelser. Grundvandet, der forsyner samtlige Drikkevandsbrønde, hidrører udelukkende fra det Regnvand, der falder paa selve Terrainet og paa det højere liggende Terrain indtil en Afstand af c. 1000 Alen, thi i denne Afstand findes de højeste Punkter, hvorfra Terrainet falder til alle Sider.*“

Efter en nærmere begrundelse for dette synspunkt beklager han til slut, at grund-